OFFICINÆ

PHARMACOPOEORVM, SEV ANTIDOTARII

LIBER SECVNDVS;

A PETRO VFFENBACHIO MVLTARVM compositionum pulcherrimarum & vtilissimarum descriptionibus locupletatus.

De medicamentis purgantibus selectissimis, & vsu longo probatis.

PRÆFATIO.

COMPOSITORVM catharticorum innumera pene est multitudo, multiplex forma, multusque parandi modus. Ex his selectiora damus, præstantiora & probatiora; atque ea vel forma electuarii liquidi aut solidi, cuiusmodi sunt opiatæ ac hieræ, vel forma pilularum & trochiscorum. Raro enim sub forma pulueris aut potionis medicamenta purgantia in officinis seruantur. Addimus conficiendi modum & rationem, nec non confectionis qualitatem. Relinquimus autem multa à veteribus tradita, quorum nempe vsus nec salutaris est, nec debita ratio compositionis obseruatur, vt quæ multa inutilia contineant, aliquando noxia & sæpe incogniia. Despicimus adhuc alia multa à recentioribus inuenta & iactata, qui vt quandam nominis gloriam captarent, ea ipsa varie cognominarunt, non solum authorum titulo, sed effectu sæpe fictitio. Ea, inquam, despicimus, vel saltem relinquimus & selectiora, probatiora ac vtiliora damus, atque in sectiones quatuor partimur: in quarum priore de electuariis liquidis; in tertia de solidis, in quarta de pilulis agimus; secunda de his confectionibus amaris agit, quas Medici hieras nominant.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0055-7 DFG

CAP. I.

Diacassia D.N. Præpos.

℞. *Foliorum & florum violarum,*
malua,
beta,
parietaria,
absynthij Romani an. m. ß.
Coque in aqua ℔. *iiij ad medias. In colatura adde mellis* ℔. *j.*
Coque denuo ad consistentiam electuarij liquidi. Tum misce cassia mundata ℔. *j.*
fiat electuarium in vase idoneo reponendum & seruandum.

COMMENTARIVS.

Compositionis illustratio.

Diacassia non ab omnibus pari parari modo solet: alii enim succos plantarum cum *melle* coquunt ad crassitudinem idoneam, deinde, *cassiam* permiscent: alii plantas ipsas elixant, & colaturæ diluunt *cassiam* & *mel*: tum rursus totam mixturam feruefaciunt ad consistentiam electuarii mollis. Verum improba est ea conficiendi ratio, in qua tamdiu *cassia* percoquitur. Optima est hæc, per quam factæ cannæ, ex quibus educta est medulla, lauantur in decocto colato; dein *mellis* integra libra (non quidem dimidia, parcior enim est, vt dupla, nimia) additur. Postea coquuntur ad spissitudinem legitimam, vt tandem adiecta *cassia* libra fiat electuarium.

Nonnulli loco mellis *sacharum* permiscent; alii vtrumque: quidam *mannam*; alii *sennam*, alii alia: sicque varia ex *medulla cassia* electuaria conficiunt, quibus minime assentior. Sat enim est, *diacassiam* iuxta præscriptum modum paratam pro enematis habere, & si quando per os *cassiæ* medulla sumenda sit, recens extrahenda, & simplex sumenda, aut ei commiscenda, quæ conuenient, & Medici scopo respondebunt.

Cassia optima qua.

Debet autem seligi *cassia* Ægyptia seu orientalis, quæ extrinsecus ex subrufo nigricat, intus pinguis est ac medullosa & nigra, cuius vis commendatur ad calorem contemperandum, aluum eluendam, & corpus blande purgandum: ob ib secure datur pueris, senibus, & grauidis: Sine enim molestia ventrem subducit: creditur tamen flatus concitare: ob id multi illius medullam educunt ad vaporem decocti *anisi* vel *fœniculi*: alii parum *cinnamomi* permiscent, & quibus intestina sunt debilia, aliquid *granorum berberis* addit Gorræus.

Cassia Brasiliana.

Audio nouum genus *cassiæ* ex Brasilia nunc aduehi, cuius mella vncia dimidia magis aluum turbat, ac validius copiosiusque humores educit, quam vncia integra vulgaris ac orientalis.

Diacassiæ vires.

Diacassia medicamentum est benignum, ac clementer purgans, mesenterii æstum mitigat, aluum blande mouet, illius siccitatem humectat, & lubricando ac detergendo per secessum excrementa deponit.

CAP. II.

Electuarium lenitiuum.

℞. *Polypodij querni,*
senna mundata,
passularum mundatarum an. ℥. ij.
mercurialis m. j. ß.
hordei,
adianti,
violarum an. m. ß.
iuiubarum,
sebesten an. num. xx.
prunorum enucleatorum,
tamarindorum pinguium an. ʒ. vj.
glycyrrhizæ rasæ ʒ. ß.
Coquantur in aqua sufficienti quantitate ad tertia partis dissipationem.
Colaturæ adde,
pulpæ cassiæ fistularis,
tamarindorum, &
prunorum,
sachari albissimi, &
violati an. ℥. vj.
sennæ puluerata ℥. iij. ß. fiat electuarium.

COM-

COMMENTARIVS.

Ad huius electuarii confectionem *passulæ* debent ab acinis repurgari: Si *adiantum album*, seu *capillus Veneris* verus non suppetat, eius loco *polytrichum* substituatur: *Conserua violarum*, vel *sacharum violatum* commiscetur pro arbitrio; conserua tamen electuariis minus idonea *Anisum* vel *fœniculum* dulce, vel *cinnamomi* parum poterit adiicere, qui voluerit; huiusque tamen fine istorum vllo paratum est hoc electuarium: quo qui sunt vsi, nullam à flatibus molestiam perpessi sunt.

In parte decoctionis paratæ fructus, ex quibus est educenda pulpa, erunt humectandi: in alia cum *sacharo* syrupus conficiendus, cui adhuc calenti pulpæ commiscebuntur & *sacharum violatum*: tandem *senna* tenuissime læuigata, cuius vncia vna cum dimidia, vel tantum cum dragmis tribus, vt vult Nicol. Præpositus, ponitur pro quaque libra compositionis, cuius Rhasis esse perhibetur author.

Facultates. Electuarium lenitiuum sic ab effectu dictum, vim habet lenendi, molliendi, & aluum subducendi. Humores obuios sine molestia ducit, præsertim pituitosos & melancholicos. Conuenit pleuritidi & aliis thoracis affectibus.

Aliud quoddam à Medicis Florentinis describitur sub nomine *electuarii magistralis*, quod *turpethum*, *zinziber*, & *scammonium* recipit: quo recte pharmacopolium nostrum carebit.

CAP. III.

Electuarium Catholicum.

℞. Polypodij querni contusi ℔.j.
aquæ purissimæ ℔.ix.
Bulliant simul ad tertia partis aquæ dissipationem.
In duabus partibus colaturæ coquantur sachari ℔ *viij. in syrupum: cui adde pulpæ cassiæ, & tamarindorum alteræ decocti parte madefactorum,*
foliorum sennæ bene mundatæ an. ℥.viij.
rhabarbari optimi,
polypodij quercini,
fœniculi dulcis.
violarum an. ℥.iiij.
seminum quatuor frigid. maior an. ℥.j.
glycyrrhizæ rasæ.
penidiorum,
sachari candi an. ℥. ß. fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Compositionis illustratio. Vt antidotus hęc vniuersalis optime cõficiatur, multa sunt seorsim terenda & apparanda, ac primum quidem *polypodium*, quod cum bis ponatur, bifariam præparatur. Prima vice tantum contunditur crassiuscule; secunda, tenuissime læuigatur. Quod contusum est, diutissime coquitur in aquæ quantitate dicta, vel sufficienti, & ex duabus partibus colaturæ & *sacharo* fit syrupus.

Ex altera humectantur *tamarindi*, vt eorum pulpa facilius cernatur, nec non *cassiæ orientalis medullæ*.

Rhabarbarum per se teritur: *senna*, *glycyrrhiza*, *fœniculum*, *viola*, & per se, & simul teruntur commode. Loco *violarum* duplum conseruæ illarum optime misceri potest. Quatuor semina frigida maiora, excorticata, scalpello minutim concidunturdein pulueranturpenidia & sacharum: tum miscentur omnia ligneo pistillo, aut rudicula probe agitando, vt fiat electuarium consistentiæ legitimæ.

Catholici author incertus. Non modo autẽ varia est huius medicamenti solennis cõpositio, sed varia de huius authore opinio: Syluius enim videtur illius inuentionẽ adscribere Galeno; Ioubertus Nicolao Myrepsico; Bauderonius Nicolao Salernitano; Adolphus Occon Nicol. Præposito; Valer Cordus Nic. Alexandrino, apud quem extat illius descriptio, vsitatæ tamen valde dissimilis.

Qui autem certo non sciunt, cuinam istorum iuste debeatur illius inuentio, Catholicum Nicolai, sine expressa cognominis designatione vocitant. Maner ergo nomen authoribus incertum & anceps.

Catholicum cur dictum.

Appellatur autem medicamentum hoc, *Catholicum*, & *diacatholicon*, hoc est, *vniuersale*, vel quia humores vniuersos expurget, vel quia eosdem ex corporis vniuersitate trahat & educat.

Iuxta vero formulam à nobis datam paratum, vocatur *Catholicum simplex*, ad differentiam alterius magis compositi, quod duplum pondus *rhabarbari* & *sennæ* recipit: neutrum tamen in hoc ponitur in substantia, seu pulueratum, vt in præcedenti, quod Catholicum simplex vocatur, sed *folia orientalia* incoquuntur, & *rheum* infunditur, eiusque expressio miscetur: mixtura autem sic in formam electuarii dicta vocatur *Catholicum duplicatum*.

Catholicum simplex.

Multi *polypodio* decoquendo *anisum* aut *fœniculum*, alii *coriandrum* ad discutiẽdos flatus adiiciunt. Ad huius tamen effectus consecutionem *fœniculi* satis additur, nec est opus, tot medicamenta similia simul in massam congerere. Loco *anisi*, quod multi auersantur, *fœniculũ* dulce substitui. Si quis malit *coriandrum*, vel vtriusque pondus æquum permiscere, non refragabor. Libenter adhuc ad gratiam maiorem, *cinnamomum* adiicerem; nec eos pigebit, qui commiscebũt. Cætera secundum veterem descriptionem relinquenda, quã cum primæ notę Medici non modo probarint, sed aliis purgantibus multis prętulerint, illam peruertere, vt fecit Rõdeletius, credidi nefas.

Catholicum proclysteribus.

Nonnulli Catholicum quoddam in officinis seruant pro clysteribus, à communi tantum diuersum, quod *rhabarbarum* minus electum, & antiquatum recipiat, & cum *melle sachari* loco paretur.

Catholicum valde purgatorium.

Improbandum est illud valde purgatorium, cui pharmacopœorum nonnulli *turpethum*, *colocynthida*, & *hermodactylos* adiiciunt.

Audio, quosdam liquidiusculum catholiconem ex syrupo & pulparum pulueremque infuso tantum paratum in officinis seruare; sed cum illius vis sit multum imbecilla, nec authoris, quisquis ille fuerit, scopo respondeat, rarissime paratur, nec parandum arbitror.

Catholicones Fernelij.

Aliæ *Catholici* descriptiones traduntur à Fernelio, quarum prior inter cætera recipit calida quędam, vt *helenium*, *hyssopum*, *zinziber*, *cinnamomum*, *nucem moschatam*, & *mel*: altera inter purgantia *turpethum* admittit, *agaricum* & *diacridium*. Quæ sane compositiones, cum non nisi à perito veniant artifice, non improbantur, sed tanquam minus probatæ, nunquam aut raro in officinis paratæ reperiuntur.

Pro vero igitur electuario Catholico stet in pharmacopoliis perpetuo, quod iuxta veterum Doctorum placita descripsimus.

Catholici vires.

Catholicum blande ac clementer omnes humores purgat: conuenit febribus & aliis morbis acutis, maxime his, qui à lienis & iecoris praua quadam diathesi oriuntur.

CAP. IV.

Diaprunum, seu diadamascenum simplex, D. Nicol. Myr.

℞. *Pruna damascena recentia & maturan.* ℔ o.
Coquantur in aqua sufficienti, donec tabescant: Pulpa per cribrum traijciatur, relictis corticibus & nucleis.
In percolato iure incoque parum.
florum violarum ℥ j.
In colatura dissolue sachari ℔ ij.
Coque in syrupum: cui adde pulpa prunorum prædicta, & per se inspissata ℔ j.
medullæ cassiæ & tamarindorum an. ℥ j.
Tum permisce pulueres sequentes, nempe
santalorum alborum,

santa-

santalorum rubeorum,
rhabarbari an. ʒ iij.
rosarum,
violarum,
seminum portulacæ,
scariolæ,
berberis,
succi glycyrrhizæ,
tragacanti an. ʒ ij.
quatuor seminum frigid. maiorum an. ʒ j.
Ex arte fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Huius electuarii descripta formula præ se fert suum conficiendi modũ, eumque optimum, licet paulo aliter conficiant nõnulli, pulpam non modo *prunorum* & *tamarindorum*, sed etiam *cassiæ* diluentes & elixantes cum syrupo ad consistentiam mellis, vel electuarii liquidiusculi, cui postea pulueres addunt, vt simul cum expetita qualitate crassiorem & legitimam consistentiam sortiatur.

De *violarum* autem quantitate non inter omnes conuenit, alii enim vnciam tãtum dimidiam ponunt, ex Nicol. Myrepsi decreto; alii sesquiunciam, seu vnciam vnã cum dimidia: nos medium inter vtrumq; pondus, nempe vnciam ponimus, in decocto *prunorum* colato parum coquendam. Nonnulli præter intentionem authoris *cinnamomum* adiiciunt, sed auferendum putamus lenienti & refrigeranti medicamento descripto minus idoneum.

De *semine berberis* possum idem iudicium ferre, non quod me lateat, vires habere roborantes, sed quibus facile *diaprunũ* carere possit; cum *rheum* & *rosas* admittat multo magis roborantes: adde, quod virtus illius lenitiua potius, quam roboratiua desideratur.

Maxime autem *spodium*, vt vocant, expungendum duxi, tum quia Græcum noxium est, & Arabicum non datur, aut datũ non conuenit, nec eius *antispodium*, *ebur* scilicet *vstum*. quod nullam cum radicib. *cannæ* vitis, quæ sunt spodium Auicennæ, affinitatem habet, vt abunde docuimus *lib. 2. de materia Medica, cap. 11. sect. 3.* vbi eius historiam accurate descripsimus.

Diaprunum simplex commendatur nõ modo ad febres continuas & alias intermittentes vehementiores, sed etiam ad morbos omnes calidos, & ad vitia pulmonum, thoracis, renum, vesicæ, & quouis tempore febrium acutarum tuto potest exhiberi: feruorem enim contemperando aluum blande subducit. *Vires.*

CAP. V.

Diaprunum compositum seu laxatiuum, D. Nicol. *Myr.*

℞ Diapruni simplicis præscripti ℔ j.
scammonii præparati ℥ ß.
Misce, & fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Vtrumque diaprunum compositum est atque laxatiuum, sed quod *diacridium* nõ recipit, aluum pigre subducendo, vix primam corporis regionẽ expurgat, dicitur-que *simplex* ad differentiam alterius *diagrediati*, quod potenter ventrem turbat, & ex vniuerso corpore humores deducit.

Singulis autem libris simplicis additur vncia dimidia tantum *diacridii*, vt eiusdẽ scrupulus in electuarii vncia contineatur. Male vero Nic. Salernitanus *diacridii* põdus auget, cuius dragmas septem singulis electuarii libris permiscet: sic enim magis effera vis illius purgatoria redditur, nec tãtutus est illius vsus. Debet autem tenuissime *diacridium* læuigari, & electuario adhuc calenti commisceri.

Diaprunũ laxatiuum præter eas vires, quas cum simplici communes habet, potenter ac sine molestia purgat, vtiliterque datur morbis renum & vesicæ, febribus, & aliis affectibus calidis. *Facultates.*

CAP. VI.

Diaphœnicum seu confectio de dactylis. D.Mes.

℞. Dactylorum nondum perfecte maturorum tribus diebus in aceto maceratorum ʒ.C.
penidiorum ʒ l.
turbith optimi ʒ xxxv.
amygdalarum dulc. mundatarum ʒ. xxx.
diacridii ʒ.xij.
zinziberis,
piperis longi,
foliorum rutæ sicorum,
cinnamomi,
macis,
ligni aloes,
seminum anisi,
fœniculi,
dauci,
galangæ an. ʒ.ij. ß.
mellis despumati ℔.ß. seu quantitatem sufficientem, fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Compositionis illustratio.

Cum *dactyli* perfectam magnitudinẽ adepti, necdum maturi, fiunt aliquantum flaui, non est opus in formula præscripta *kirron* addere, vt pharmacopœorum vulgus solet; quæ vox, si à Græcis detorqueatur, colorem flauum, si à Barbaris, qui *kheyron* scribunt, immaturum signat, vel potius, vt credibile est, Chayrum oppidum, seu agrum, vnde *dactyli* optimi aduehuntur. Quod innuere videtur Saladinus, nescio quis triobolaris scriptor, qui *Keiron* esse credit, prouinciam Sarracenorum. Non siquidẽ est opus *dactylos* immaturos propter adstrictionem quærere ad huius electuarii præparationem, cum etiã maturi valde conueniant, & satis habeant adstrictionis ad *scammonii* castigationem, ob quam immaturi desiderantur. Ego autem nec immaturos, nec maturos prorsus, sed velut medios expostulo.

Præparatio.

Debent vero, antequam veniant in cõpositionem, externa cute & nucleis osseis repurgari, in frustra concidi, & in aceti parua quantitate diem tantum, si molles sint, aut biduum vel triduum; si duriores, in fictili vase macerari; deinde in pila marmorea teri; tum cerniculo trahici, & postea cum *melle* despumato parum elixari ad aceti dissipationem.

Sunt, qui *dactylos* in *hydromelite*, alii in *vino albo* macerant, sed ad aromatũ temperationem & pituitæ viscidæ attenuationem melius in aceto macerantur.

Penidia expetũtur *hordeata* dicta, quod fiat ex *sacharo*, & *aqua hordei* ad crassitudinem ideneam coctis.

Tenuissime autem pulueranda *turpethum, lignum aloes, galanga, zinziber*, & alia simplicia, sed *amygdalæ* minutim cultello idoneo incidendæ, dein cum *penidiis* læuigandæ. Tum simul misti puluerem præter *scammonium*, quod seorsim terendum, & postremo miscendum, non *melli* triplo, vt voluit Cordus, sed eius tantum libræ dimidiæ probe commisceantur.

De mellis quantitate opiniones varia.

Hæc enim *mellis* quantitas sufficit; cuius vicem quoque subeunt *dactyli, penidia* & *amygdalæ*, quorum omnium pondus est ℔ *j.ʒ.ix. & ʒ.iij.* Reliquorum puluerum pondus est ʒ *viij & ʒ.vj.* Quæ omnia simul iuncta efficiunt ℔ *ij.ß.* Quibus, si libra dimidia *mellis despumati* addatur, tota compositio erit ℔ *iij.* seu ʒ. *xxxvj.* ita vt singulæ compositionis vnciæ excipiant *diagridii* scriptulum vnum.

Hæc *mellis* quantitas forsan multis non videbitur iusta, nec puluerib̃us excipiendis satis copiosa, nec electuario ad iustam consistentiam perducendo legitima cum Bauderonius artis pharmacariæ peritissimus, *mellis* ʒ *xiij.* ß. apponat; Bern. Dessennius ℔ *ij.* lo. Costæ ℔ *ij* & ʒ *viij.* Rondeletius ℔ *vj.* Verum cum *dactyli, penidia, & amygdalæ mellis* suppleant vicem, vt dictum est, quantitas eius à nobis definita, aut paulo vberior sat esse potest; Quæ quo magis augebitur, eo compositi virtus erit imbecillior.

Sunt,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0060-4 DFG

Sunt, qui *dactylos* tantum *aceto* maceratos ponderant, alii melius eosdem ante macerationem pondere à Mesue definito assumunt; deinde infundunt, postea terunt, & apparant eo, quo diximus, modo. Ab illis tanquam à basi totum medicamẽtum nomen habet, quod nonnulli quoq; *Diaturbith* nominant, quod inter purgãtia, quæ ipsius compositionem ingrediũtur, *turbith* maxime præpolleat, eiusq; ratione medicamentum hoc phlegmagogum est.

Diaturbith.

Vires.

Diaphœnicum, siue *Confectio de Dactylis*, vt à multis vocatur, clementer & tuto pituitam & bilem ducit, dolori ventriculi, colico affectui, & omnib. malis, ab humore crudo & pituitoso natis succurrit. Item & febrib. cõplexis, diuturnis & pituitosis

Qui hoc electuarium habebit, facile vtroque Indo carere poterit.

CAP. VII.

Electuarium de psyllio, D. M.

℞. Succorum depuratorum buglossi,
borraginis,
endiuiæ &
apii an. ℔ ij.
succi fumariæ defæcati ℥ iij,
Misce, & per diem in hu macera
foliorum sennæ ℥ j.
anisi,
cuscutæ,
asari an. ℥ ß.
dianti m. j.
spicæ nardi ʒ ij.
Semel & simul seruefiant omnia; quibus adde
violarum ℥ iij.
epithymi ℥ ij.
Parum d. nuo bulliant; postea colentur:
Colaturæ infunde xxiiij horis.
Seminis psyllii integri ℥ iij.
Agitetur subinde mixtura; deinde colentur.
Huic adhuc colaturæ ad ℔ iiij. adde sachari ℔ ij. ß.
Coque paulo supra consistentiam syrupi, in cuius adhuc calentis ℔. v. & ℥. v permisce
diacridii triti ℥ iij.
trochiscorum diarrhod.
de antispodio &
de rhabarbaro an. ℥ j.
trochiscorum de berberis,
conserua violarum an. ℥ ß. fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

A multis quidem commendatur huius medicamenti materia simul congesta, sed à paucis laudatur simplicium, quibus constat, descripta proportio, & vix à duobus idem probatur conficiendi modus: Alii enim quidpiam augent, alii detrahunt, alii tantum pondus immutant. Nos a. in huius medicamenti examine & apparatu, nullius magistri verba pro certissima lege & oraculo habentes, fatemur quidem, mentẽ authoris, quantum fieri potuit, secutos esse; quædam tamen suadente rationis dictamine immutauisse. Nam pro succo *buglossi syluestris*, succum *buglossi hortensis*, vel potius *borraginis*, vt præstantioris, substituimus. Pro vncia dimidia *sennæ*, quę vix quicquam notabile pollicetur, integram posuimus. Pro tribus vnciis cum dimidia *scammonii præparati*, vncias solum tres admisimus, vt tantum admittantur eius singuli scriptuli in singulis vnciis compositionis. Sic n. satis validum & purgatorium iudicamus, nec *diacridium* in *malo citonio* iam coctum recoquendum putamus, ne vis eius aliquantum hebescat.

Adiecimus *conseruam violarum*, vt vim quandam magis lenientem adipiscatur. *Asari* tantum vnciã dimidiam, seu dragmas quatuor, sic ℥. ß. depictas posuimus; Mesue vncias quatuor. Sed credibile est, illius pondus bibliopolarum errore immutatum, qui pro ʒ iiij. sic ℥. iiij depinxerunt. *Adianti veri* penuria *polytrichum* substituendum est. Parandi modus ex formula descripta satis patet.

Si

Si quis autem miretur, cur Mesue venenatam qualitatem *psyllio* dederit, quod tamen multa quantitate medicamentum hoc ingreditur, eique nomen tribuit: Respondeo, id illi forsan accidisse, atque aliis authoribus multis, iisque grauissimis, quibus nonnunquam aliquid præcipitanter effluit, quod postea sapiẽtiores ac doctiores facti castigant immutantque. Vtut sit, in *psyllio* nulla deleteria qualitas agnoscitur, proinde recte ad hoc electuarium accedit, quod ad multos vsus cõmendatur.

Nihil deleterii esse in psyllio.

Facultates.

Electuarium de psyllio bilem non modo temperat, sed purgat, febribus acutis, vt & morbis omnibus calidis, & curatu difficilibus conuenit: vertigini & his capitis doloribus, qui à calidorum humorum vel ascensu, vel congestione nascuntur, confert, vt etiam iecori æstuanti, vel obstructo, & aliis affectibus ex eadem origine natis.

CAP. VIII.

Benedicta laxatiua D.N. Salern.

℞. Turpethi,
rad. esulæ præparatæ an. ʒ. x.
diacridii,
hermodactylorum,
rosarum an. ʒ. v.
zinziberis,
galangæ,
caryophyllorum,
cardamomi,
amomi, vel eius defectu, acori,
piperis longi,
macis,
spicæ nardi,
croci,
seminum apii,
carui,
fœniculi,
saxifragæ,
milii solis,
asparagorum,
rusci,
salis gemmei an. ʒ j.
mellis despumati lb. j. & ℥. vij. ß. fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Antequam *Esulæ* radix teratur, & in vsum veniat, est, vt decet, præparanda: Maceranda nempe viginti quatuor horas in aceto; dein exsiccanda & pulueranda cum *turpetho, nardo* minutim secta, *zinzibere, galanga minore & hermodactylis.* His ex dimidio tritis aromata miscenda, & simul læuiganda. Seorsim vero *sal, crocus, sacharum, & scammonium* præparatum.

Esulæ præparatio.

Puluerum autem pondus est ʒ. *lij.* Nam inter pulueres nec *sal*, nec *sacharum* numerandum, atque isti ponderi triplum mellis despumati, seu quantitas definita, aut quod sufficit, commiscetur, vt consistentiæ legitimæ fiat confectio, quæ quod benigne aluum subducat, *Benedicta* nominatur.

Vnde habeat nomen.

Eorum autem recte neglecta fuit opinio, qui *Diagridium* minuendum vel subtrahendum iudicarunt, ne nimis cholagogum esset medicamentum. Nam cum tria in mixtione concurrant pituitam purgãtia, *scammonii* definita quantitas apposite commixta est, tum vt lentam *turpethi* vim excitet, tum vt simul medicamentum cũ pituita, nonnihil quoq; biliosi succi ducat.

Non modo autẽ dictos humores à prima regione corporis, sed à renibus & partibus remotioribus expurgat, obstructiones soluit, & quosuis humores viscidos expellit, & pituitam ab articulis deturbat.

Facultates.

CAP. IX.

Electuarium, seu confectio Hamech. Des. Fernel.

℞. Cortic. myrob. Indorum, citr. ℥. ij.
Chebulorum,
violarum,
colocynthidis,
polipodii querni an. ℥. j. ß.
absynthii,

thymi

thymi an. ʒ.ß.
sem. anisi,
fœniculi,
rosarum rubr. an. ʒ.*ij.*

Tusa omnia macerentur per diem in ℔.ij. seri lactis; Deinde coquantur ad ℔. j. Fricentur manibus & exprimantur. Colaturæ adde

Succi fumariæ,
pulpæ prunorum &
vuarum passar. an. ℔.ß.
sachari albi,
mellis despum. an. ℔.*j.*

Coquantur ad consistentiam mellis, inspergendo sub finem,

Agarici &
sennæ pulueratorum an. ʒ.*ij.*
Rhabarbari triti ʒ.j.ß.
Epithymi ʒ.*j.*
Diagridii ʒ.*vj.*
cinnamomi ʒ.ß.
zinziberis ʒ.*ij.*
sem. fumariæ,
anisi,
spicæ nardi an. ʒ.*j. fiat electuarium.*

COMMENTARIVS.

Recte Fernelius electuarium hoc immutauit, castigauit, & seruata ipsius virtute, vel etiam in melius mutata, formam parandi faciliorem dedit. Nam, vt ait Plautius, frustra *myrobalani* geminantur in decocto primum: deinde rursum triti, & impositi: & præterea *Rhabarbari* cocti vis perit: *Cassia* & *manna* cum *tamar-Indi* coctæ corrumpuntur: *Diagridij* quoque cocti vis exolescit, nec aliis facile commiscetur. Sic autem in veteri descriptione à Mesue tradita, iubentur dicta medicamẽta simplicia parari, & contra artis præcepta indebite & confuse misceri. Quapropter huius electuarii descriptionem ex Fernelio exhibemus multo meliorem, paratu faciliorem, & vsu feliciorem, quam prudentes Pharmacopolæ parari curabunt, & seruabunt in Officinis. Et licet hoc versificatoris cuiusdam rythmico monitu,

Non eris illusus, tenens si quod tenet vsus.

Cum tamen vsus prauus est, immutandus: *Optima namque est, quæ ad melius fit mutatio.*

Porro ad huius electuarii confectionem Mesue requirit *serum lactis caprilli*, nec illius quantitatem definit. Verum eius loco serum *lactis asinini* poterit assumi: quod etiam si defuerit, *vaccinum* commode substituetur, in cuius libris duabus simplicia macerabuntur, & coquentur, in eisque vim suam deponent. In colatura dissoluẽtur *pulpæ passularum*, & *prunorum*, *mel* & *sacharum*, quibus addetur *fumariæ succus*, omniaque lento igne coquentur supra consistentiam syrupi, addenturque reliqua iuxta formulam descriptam, paratu satis facilem.

Confectio hamech purgat bilem vtramque & pituitam sallam: propterea morbis ab iisdem natis confert, cancro, elephantiasi, maniæ, melancholiæ, impetigini, psoræ, scabiei, & similibus affectibus cutis. *Facultates.*

Barbitonsores solent omnes hoc electuarium expostulare, ad purgandos quosvis venerea lue infectos, perinde acsi vna omnium esset temperies, & in omnibus vnus noxius humor. Inter illos vero, qui gloriose magis exultant, Medicorum eloquio prudentiores & doctiores facti, materiam in hoc morbo peccantem, pro varia singulorum natura variam agnoscunt. *Barbitonsorũ stultitia.*

CAP. X.

Tryphera solutiua.

℞. *Diagridii Antiocheni* ʒ.*x.*
turpethi optimi ʒ.*j* ß.
cardamomi minoris,
caryophyllorum,
cinnamomi,
macis an. ʒ.*ij.*
santali citrini,
glycyrrhizæ rasæ,
sem fœniculi dulcis an. ʒ.ß.
acori,
schœnanthi an. ʒ.*j.*

corticis citri conditi,
rosarum an. ʒ.iij.
violarum ʒ.ij.
penidiorum ℥.iiij.
sachari tabarzet ℔.ß.
mellis albissimi in succo pomorũ bene despumati ℔.j. fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Trypherę acceptio dicta videtur cõtrario, quam se habęat compositio apud Mesuem, sensu, cuius omnes Trypherę minime sunt delicatæ, vt nominis intellectio portendit, sed & gustu, & colore ingratæ, nec viribus commendabiles. Nos exhibemus vnicam his omnibus dotibus insignẽ: Gratus enim admodũ est illius sapor, nec color displicet: Vires autem eximiæ, & toleratu, quibus conueniunt, faciles.

Porro *zinziber Turpetho* addi solitum relinquimus, quia simul aromata multa suauiora, & magis cardiaca ad illius stimulum & castigationem congessimus, quę & *diagridii* feritatẽ simul mitigant, præsertim *rosa, viola*, necnon *santala*, quę & aromatum calorem contemperant. *Penidia* potius ad leniendum, *sacharum* ad suauitatem, & *mel* ad conseruationẽ adduntur.

Iuxta formulam descriptã fideliter, vt solet, parauit Anton. Landæus Pharmac. Parisiensis dignissimus, multisq; meo consilio, ægrotis exhibuit, qui sine oris insuauitate, stomachi subuersione, ventris torsione feliciter fuerunt purgati, & secure à morbis, quibus detinebantur, liberati.

Vires. Tryphera solutiua his potissimum, accommoda, qui multis excremẽtis biliosis, pituitosisq; scatent & qui vix medicamẽta purgãtia, nisi grata, sumunt. Hęc enim cõfectio parũ insuauis est, & potenter aluum subducit, obstructiones tollit, crassos humores, lentos, & viscidos incidendo & attenuando purgat, febribus compositis cõgruit, & his omnibus morbis, qui à pituita & bile proficiscuntur, vigentibus tamen æstatis ardoribus minus cõuenit, nisi cum decocto quodam, aut alio liquore multum refrigerante propinetur.

CAP. XI.

Diabalzemer, seu electuarium Sennatum.

℞. Rad. Cichorii,
buglossi,
polypodii querni,
cortic radicis capparis,
graminis,
glycyrrhizæ an. ℥.ß.
passular. Corynthicar
adianti,
hemionitidis,
Ceterach,
cuscutæ,
artemisiæ,
fumariæ,
agrimonii,
betonicæ,
melissæ,
florum genestæ,
violarum an. m. ß.

Coquantur in aqua sufficienti. In colatura ad ℔.iij. Infunde & coque

Folior. sennæ ℥.iiij.
sem. dauci,
coriandri an. ʒ.j.ß.
ellebori nigri,
turpethi an. ℥.j.ß.
caryophyllorum ʒ.ij.

Bulliant ad consumptionem tertiæ partis: colatur adde sachari ℔.j.ß. Coquantur supra consistentiam syrupi: cui permisce expressionem *rhei electi in aqua chalybeata infusi ℥.ß.*

Sennæ puluerutæ ℥.ij.
lapidis lazuli præparati,
cinnamomi an. ℥.ß.
sassafras ℥.j.
Radic. pœoniæ,
tamarisci,
epithymi,
cortic. mediæ fraxini an. ʒ.ij.

semina

semin. nigellæ Romanæ,
agni casti,
spicæ Indicæ an. ʒ.ij.
anthos, stœchados an. ʒ.j. fiat electuarium,

COMMENTARIVS.

Singulis morbis singula debentur præsidia, quæ quod ex dispensatoriis vulgaribus non suppetant, nunc suppeditamus, & multis affectibus, quibus sanandis deerant auxilia, felicius auxiliamur, vt Hypochondriacę affectioni hoc medicamento, ex hypochondriacis, histericis, melanagogis, & quibusdam Indicæ lui curandæ idoneis, concinnato, quod *Diabalzemer*, seu *electuarium sennatum* nominare libuit, vt cuius *Senna* Arabibus *Albazemer* dicta, non modo copia, sed viribus sit basis. *Nullum* enim *familiarius melancholico humori ducendo medicamentũ ipsa senna aptius, nullum toleratu facilius.* Hanc vero partim pulueratam & mixtam, partim infusam & coctam permiscemus, cum his, quæ flatus discutiunt, humores attenuant, infarctus tollunt, lienem, iecur & viscera roborant, facultates recreant, vterum respiciunt, qualitatem quandam malignam obtundunt, & humores iamdiu congestos secure propellunt, non modo melancholicos & contumaces, sed & quosdam lentos, pituitosos, qui melancholicorum naturam interdum induunt, & quosdam assatos biliosos. Proinde *turpethũ* & *Rheum* addidimus, vt simul cum humore melancholico, pituitosus, qui sępius adest, & nõnihil ex bilioso, qui raro abest, educatur.

Et quia medicamentũ hoc melancholico humori ducendo destinatur, *eleborum nigrum* selegimus, neglecto albo, pituitoso humori ducendo conuenientiore.

Modus parandi facilis est, cum & formula descriptionis illum satis demonstret. Antequam tamen omnia simul coeant in electuarii molem, *lapis lazuli* sic præparari debebit.

Lapidis lazuli præparatio.

Quantitas eius sumatur idonea, teratur in mortario metallico, abluatur aqua cõmuni, siccetur in Sole; vel cineribus calidiusculis: denuo abluatur, & siccetur: rursusque lauetur, vt ante, donec aqua limpida remaneat, & postea exsiccetur: idque non modo decies, sed vigesies iteretur, si fuerit opus: tandem abluatur in aquis cardiacis quater, quinquies aut pluries: tum exsiccatus seruetur ad vsum. Sic namque inimica quędam huius lapidis qualitas perit, & retinetur purgatoria. In *confectione Alkermes* vritur, vt pereat purgatoria, remanente cardiaca, qua tunc est opus.

Diabalzemer mirum in modum conuenit lienosis, melancholicis, hypochondriacis, maniacis, epilepticis, siue febre delirantibus, passionibus hystericis, fœdis viduarum coloribus, elephanticis, & Indica lue inueterata laborantibus. *Facultates.*

CAP. XII.

Hydragogum eximium.

℞. radicum ireos nostratis,
obuli,
graminis,
cortic radic. capparis,
asari,
carui an. ʒ.vj.
pimpinellæ,
polytrichi,
agrimonii,
ceterach,
artemisiæ an. m.j.
florum Persicæ m. ß.

Coquantur in aqua sufficienti. In colatura infunde & coque parum

foliorum sennæ ℥ ij.
seminis dauci ʒ ij.

In colatura ad ℔.j. adde

succi rosarum pallidarum ℔.ß.
sachari ℔.ß.
mellis in decocto ℥.ij. radicis ireos cœlestis despum. ℥.x.

Coquantur in syrupum. Cui permisce

mannæ Calabriensis ℥.ij.
turbith,

radicis esulæ præparatæ, an. ℥.j. ß.
zinziberis
acori,
calami aromatici an. ʒ.j.
mechoacanæ ℥.ij.
sem. ebuli ℥.ß.
seminis brassicæ marinæ ʒ.iij.
cinnamomi ʒ.ij. fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Vt multæ medicamentorum compositiones sine arte à multis authoribus descriptæ traduntur, sic & quamplurimę effectibus plane consimiles. Proinde multa electuaria liquida, vt indebite composita, vel parum ad affectus curandos accommodata despeximus. Alia vero arte & ratione melius descripta, & morbis quibusdam frequentissimis recte curandis idonea adiunximus; vt præter duo superiora, Hydragogum hoc electuarium, quod ab agendi præstantia eximium nuncupauimus, in pharmacopoliis seruandum cupimus, vt presto sit semper his auxilium, quibus venter aquis plenus est, aut alia corporis pars immersa sero. Sæpe enim accidit, vt hydropicus sine præsidio deseratur, optimi medicamēti aquas ducentis penuria. Quia vero hepatis, & interdum lienis errore hydropes fiunt, multa, quæ viscus vtrumque roborant, intemperiem emendant, & obstructiones tollunt, adiunximus; Nonnulla, quæ flatus discutiunt, & calorem nativum excitant sopitum. Præterque multa hydragoga, vt decet, castigata & apparata. Ordo descriptionis formulæ modum parandi docet.

Vires. Hydragogum eximium hydropicis tuto datur: aquas enim ac serosos humores sine violentia ducit, & ad morbos omnes ab eisdem ortos accommodatissimum est medicamentum purgatorium.

Medicamenti similis inopia plebecula Parisiensis confugere solet ad quendam pseudopharmacopolam, virgini-mulierum interpolatorem, qui puluerem quendam laxatiuum ad hydropem curandum exhibet, quo vix vnus è multis millibus conualescit.

SECTIO II.

DE HIERIS.

Compositiones quædam purgatoriæ ab antiquis Græcis Hieræ, hoc est, sacræ & propter insignes effectus, magnæ dicuntur: Magnis enim viribus pollent, & magnis in morbis sæpe feliciter dantur. Sunt autem, sic denominatæ confectiones vulgatissimæ, & ad medicos vsus commendatissimæ, præsertim quæ à commendatissimo authore inuentæ sunt, ac celebratæ, vt:

CAP. I.

Hiera Picra, seu Dialoe Galeni.

℞. Cinnamomi,
macis,
asari,
spicæ nardi,
croci,
mastiches,
iunci odorati an. ʒ.vj,
aloes non lotæ ʒ.C. siue ℔.j. & ℥.ß.
mellis optimi despumati triplum, seu ℔.iiij.
Misceantur simul in Electuarium.

COMMENTARIVS.

Hæc Hiera à Galeno eius authore, *Picra*, hoc est, *amara* dicitur, propter *Aloen*, à qua basim & purgatricem vim habet. Vetus autem compositio retinetur præter *xylobalsamum*, quod vix reperitur, cuius loco *Macim*, consilio Fernelii substituimus, & pro *floribus iunci odorati*, qui nobis non suppetunt, *iuncum ipsum*: Sicque quantitas à Galeno *cap. 2. lib. 8. comp. med. loc.* expetita habetur eorum, quæ cum *aloe* misceri iussit ipse, vel potius Andromachus, qui *aloem* etiam *lotam* expetiuit: illota tamen nunc & recte ponitur.

Hæc